

Инсон, имон, инсоф

Битта молни вояга етказиш хўжаликка қанчага тушиши ҳар бир мутахассис яхши билади. Давлат мафратини ўйлаган чорвалдор жамоат чорвасини юк-салтиришга интилади. Эл-юртга мўлқалдагидан анёда гўшт ва сўт етказиб берами дейди. Минг афсусли, кўпнинг ризига кўз олайтиривчилар ҳам орамизда учраб туради. Бундайлар қолхоз-совхознинг чорвасини талон-торож қилиб ҳаром йўл билан бой-байни ортағариш илиқиди ҳар қандай номаъқулчиликдан қайтмайди. Фақат ўзлари бўлсалар бас, қалъ насибаси, гуноҳ деган ақиди уларга ёт.

Ўзбекистон Республикаси Прокуратураси органлари томонидан ўқтазилган текширишлар шуни кўрсатдики, бу соҳага йўналтирилган қонунлар ижросига жойларда совуқонлик ила муносабатда бўлиб келибди. Чорва молларини ўғирлаш, ўзлаштириш ва бошқа суниётчиликлар кенг тус олмақда. Озуға, қишлоқ хўжалик техникасини талон-торож қилиш ҳоллари кўпайган. Жойларда назорат сўт.

Текширишлар жараёнида 50 та жиний иш қўзғатилди. Етказилган 2.185 минг сўм зарарни қоплаш мақсадида район судларига 196 та даъво аризалари берилди. 475 нафар моддий жавобгар шахслар икхтиёрий равишда 1.252,9 минг сўм пул хўжаликлар ҳисобига ундирилди.

Бу минглар, миллионлар сўм маммадлар нимани кўрсатади? Аввало қонунни менсимаслик, маъсулият бўшаштириб юборилганини қолаверса, хўжалик раҳбарлари қонун бузилишлари юзасидан вақтида тегишли чоралар кўраётганликлари касофатдир.

Асака районидидаги М. Қозоқов номида жамоа хўжалиги чўпоня Х. Кенжаев балан қиймати 430 минг сўм бўлган 276 бош қўй камомадига йўл қўйган. Китобдаги «Зарафшон» совхозига 1.400 бош қўй, Қонимехдаги «Қараота» давлат хўжалигида 640 бош қўй, 500 та парранда камалини аниқлади. Утагалар ризқи ҳисобига ҳаром пул топиш дардида Шўрча районидидаги «Полвонтош» жамоа хўжалиги чўпоня М. Ҳамзаев боқувидида жониворлардан 347 бошини талон-торож қилиб, шундан 14 тасини 55 минг сўмга сотган. Томди районидидаги «Алқулу» давлат хўжалигининг 4-ферма мудирини Т. Ширинбетовнинг маъсулиятсизлиги, хизмат ваифасига совуқонлиги, бепарволиги оқибатида фермасидида 1.033,8 минг сўмлик 523 бош қўй ва эчки, 12 бош от йўқотилган. Шўрча вилоятларда юз берган. Бу республика аҳолисини гўшт ва тўш маҳсулотлари билан таъминлашда салбий таъсир этди. Юрт дастурхонига юзлаб тонна инсон учун зарур бўлган нисмат етиб бормади.

Кейинги пайтларда хўжалик фермаларида шахсий молларни боқиш кенг тус олаятти. Хўжалик чорваси учун жамғарилган емининг анича қисми талон-торож қилинаётди. Жониворга белгиланган озуға бирлиги едирилмагач, махсуддорлик пасаймоқда, касалланган, ҳаром ўлиш ҳоллари тез-тез учраётти.

Булоқбоши районидидаги «Шарқ юлдузи» хўжалиги фермасидида (мудирини Т. Фозилов) 1992 йил ноябр ойнадан 1993 йилнинг мартгача чўпонлар ва бошқа қишлоқнинг 281 бош шахсий қўй ва эчкилари боқилгани оқибатида хўжалик 24,5 минг сўм

зарар кўрган. Ем-хашакнинг етқи-маслиги, жониворлар озуғага тўймаганидан жамоанинг 27,7 минг сўмлик 77 бош қўйи оқи-лаб касалланди ва мажбуран сўйилди. Фурқат районидида «Томоша» хўжалиги бош чўпоня О. Раҳмақулов хўжалигининг 480 бош молга 366 бош шахсий чорвасини кўшиб қўйди. Қисқа вақт мобайнида у жамоага 79,1 минг сўм зарар етказди. Шу жамоа чўпоня К. Хунаров ҳам ортада қолган номард, деб 33 бош шахсий қўйини подага қўшди. Ҳа-да раҳбарлар «имконият» деган бергандан кейин фойдаланган. Ҳа-да чўпоня чўқма са, хўжалигининг 1992 йилда 40 бош, шу йил январда 3 бош қўйи ҳаром ўлган бўлса унга нима таъ-вип? Сўраганга бирон баҳона топилар, деб ўйлаган шеклиди.

Инсоф сари баракани Ушбу ра-нақал ортида қанча сўмлар, тон-налар гўшт бор эди. Наҳотки, улар ҳечкимни ташвишланторма-са? Қачонгача жамоат чорвасига

лойти хўжаликлариди 1992 йилда ва 1993 йилнинг икки ойнада ю-қоридида сабаблар билан 570 бош қорамол, 92.822 бош қўй-эчки, 900 бош от, 667,4 минг парранда ҳаром ўлди. Жўмладан, Навоий районидида «Кармана» давлат хўжалигида 48 бош қорамол ҳо-зир бозорда қанча туришини ҳа-мма билади. Тақчиллик даврида дард устига чипқон бўлиб неча тонна гўшт увол бўлди.

Ҳар йили қишлоғида молхона-ларни тайёрлаш, мўл озуға жа-ғариш ҳақида нуфузли йиғин-ларда кўп гапирилади. Кўрғаз-мали семинарлар ташкил этила-ди. Мақсад, бошқалар кўрсин, ўргансин, Усмои Юсупов райони-даги «Тошкент» совхозини ферма бинолари қишлоғида ҳозирланма-гани, ем-хашак етиштиригани, мол-лар парваршига совуқонлик билан қаралгани туғайли 8 бош қорамол, 21 бош қўй ҳаром ўлди, 9 бош мол мажбуран сўйилди. Натияжада Қишлоқ хўжалиги ва-

деҳқонга айб, Текшириш қи-лоқ хўжалиги техникасини сақ-лаш қўнқарши аҳволда экани-ни кўрсатди. Муддатги тугамай ишга яроқсиз бўлаётгани тобора кўпаймоқда. Базини механизатор-лар уни уйда сақлашлари раҳ-барларни ташвишлантормаётди. Қисмлари ташиб кетилаётди. Бу бепарволик жинийот билан тен-дир. Айниқса, Қорақалпоғистон Республикасини, Жиззах, Сирдарё, Қашқадарё вилоятлари хўжалик-ларида техникани талон-торож қилиш авжига, чиққан. Қўпгина трактор парклари темир-терсақ тўпланадиган жойини етказди. Давлатнинг миллионлаб маблагини соғирлаётганига мутасаддилар-нинг парвоийи фалак.

Сирдарё вилоятида ўтган йили 37 та техника воситаси талон-торож қилиниб, давлатга 3 мил-лион сўмдан ортиқ зарар етказил-ди. Асосий сабабларидан бири трактор ёки комбайннинг уйда сақланишидир. «Барлос» хўжа-лигидаги ҳовилларда сақланган 7 та пахта териш машинасида 2 таси умуман яроқсиз ҳолга кел-ган. Бу бошқа вилоятларда ҳам одатта айланган. Шунингдек, га-ранда турган техника воситалари-ни ҳам баъзи қўйи эгрилар тинч қўйишмапти. Уларга қаттиқ жа-зо бериш даркор, токи бошқалар-га сабоқ бўлсин. Масалан, Қам-аши районидида Гагарин номида жамоа хўжалигининг 3 — бўлими гаражидаги техника воситалари-дан учтасининг қисмлари ташиб кетилган.

Шундай манзарани Қизилтепа районидидаги «Тавоис», «Ўртагул юлдузи», «Қур — мазор» давлат хўжаликларидида, Бёвондаги Р. Ёқубов, И. Юсупов номи, Оло-тада «Гулистон» қолхозларида кўриш мумкин. Бўхоро вилояти хў-жаликлариди эса бултур 170 минг сўм, жорий йилнинг 2 ойнада 321,1 минг сўмлик эҳтиёт қисмлар гум қилинди.

МУЛОҲАЗА. Дарвоқе, кўп жойда хуноқ манзарига дуч келисан. Гўё беш-ўн йил мунадамм трактор паркни бу ердан кўчган-у, ҳисобдан чиқарилган темир-терсақлар-гина қолганга ухшайди. Су-риштирсангиз мутахассислар «филончаси» у ерда, қолган-лари «фалончи-фалончинини-да, таъминлангани» дейиша-ди. Иқтисодий қийинчилик-лар, тақчилликлар наҳотки уларнинг қўзини олмади, текамкорликка, тадбиркор-ликка ўргатмади?

Жамоат мулкига бепарқ қараш жинийотга тенгдир. Халқ ризқига кўз олайтирган, давлат техника-сига шикаст етказганлар қаттиқ жазаосини олиши шарт. Зеро, бит-та трактор миллионлар эвазига келаётди, бир бош қўйнинг вазинни 40—50 килограммга е-казгунча қанча меҳнат ва хара-жат сарфланаётгани маълум.

Қонун барчага баробар. Жойлар-да тартиб-нигомон, назорат кучай-тирилмоғи, талон-торож, ўғриллик-ларга чек қўйилмоғи керак. Қў-ли эгрилар унуттишмасин қинғир ишини қийини очилмай қолмай-ди. Қўпнинг ҳақини олиб, ўз ба-лон нафсига урганини кўни келиб шармадаси чиқади.

Ислом ЖАСИМОВ, Ўзбекистон Республикасини Про-куратураси Умумий назорат бошқармасининг катта проку-рори.

Раваб БОБОМУҲАМЕДОВ, «Қишлоқ ҳақиқати» мухбири.

ЖАМОАТ МУЛКИГА ХИЁНАТ—ГУНОҲИ АЗИМ

Ўғай кўз билан қаралади? Таш-вишлисини, йил бўйи беҳисоб ма-шаққатлар эвазига озуға жама-ғарилади-ю, унинг сақланишига етарли аҳамият берилмайди. Жой-ларда ферма мудирлари, чўпон-лар устидан назорат ўрнатилма-гани катта талон-торожларга йўл очаётди. Тонналар ем-хашак таш-иб кетишмоқда. Ташмачиларга тегишли чора қўрилмаётган. Хи-со-ки-тиб олиб борилмайди. Жа-моат чорвасига етарли озуға жа-ғарилмагани устига у беармон со-вурилмоқда. Шу аҳволда тармоқ қандай ривожлансин?

Бўз районидидаги Улугбек номида қолхоз фермаси ҳисобини К. Бой-назаров назорат йўқлигинида фой-даланиб билганча иш юрнган. Ем-хашакларни тортмасдан тар-катган. Озуға тақчиллигини бил-ла туриб хўжаликда ишламайдиган икки шахсга 550 килограмм да-гал хашак сотган. Сақинз нафар ферма иччисига 5.300 кило-грамм силос, 700 килограмм да-гал хашакни қиссини равишда бе-риш юборган. Бунақа «Хотамтой-лик»ни қандай тушуниш мумкин? Бундай хўжаликнинг ҳамма вило-яти бор. Токи тармоқда наъний тартиб ўрнатилмас экан, бешо-лик давом этверади.

Битта молни парвартишлаб во-яга етказишга қанча вақт, қанча меҳнат кетишини юқоридида бежиз эсламадик. Йўқотиш осон, ти-кляш қийин. Қатор хўжаликларда ветеринария ва зоотехника қон-даларига амал қилмаслик, фер-маларда жониворларни боқиш ва асрашга зарур шароит яратилма-гани, қолаверса ваифага бепарво муносабатда бўлиш оқибатида кўплаб моллар ҳаром ўлмоқда. Минглаб, миллионлаб зарар кў-рилмоқда. Биргина Навоий ви-

зирлиги таркибидидаги қолхоз ва совхозлар давлатга чорва мол-лари сотиш режасини бажара ол-мадилар. Шунинг тасйирида 51 минг тоннадан зиёд гўшт кам етиштирилди.

МУЛОҲАЗА. Бенхтёр хаёлига толасан киши: жа-моат чорваси ўғайми? Нега энди барча торт-торлар унинг ҳисобига бўлиши ке-рак? Бу — харомқўрлик-ку! Баъзилар фермадан ем умариб қўлга турган «нима қипти озгина олгандин, бит-та меъми» дея ўзини оқлай-ди. Бу дейнатидаги? Мар-ҳамат, истаганга қўй, сингир асрасин, фақат хўжалик еминини қириб эмас, бал-ки ҳалол меҳнати билан боқсин. Оқлик ҳаромни ёқ-тирмайди.

Энг ёмон юқори ташки-лотлар аралашмағунча за-рарини айбдорлардан унди-риш хўжалик раҳбари, ҳи-собчиси ва хуқуқий масла-ҳатчиларнинг эсига келма-ган. Камомадни икхтиёрий равишда қоплаш чоралари қўрилмаётди. Прокуратура органлари томонидан 3.438,6 минг сўм зарар ҳисобига айбдорлардан 4711 бош қўй, 37 бош қорамол, 3.509 та парранда хўжаликлар фойда-сига ундирилди.

Ҳозир техниканинг баҳоси фа-лон пул. Уни сотиб олишга унча-мунча хўжаликнинг қўриб етмай-ди. Лекин деҳқончилик ва чорва-чилигини ривожини унинг кў-магисиз тасаввур этиб бўлмайди. Ишимизда унум бўлиши учун у доим ишлаб туриши шарт. Бир-гина трактор арм кўн туриб қолса қанча нарсга йўқотилиши

У қўллаб тенгқурлари қатори ризқу насибасини чўпон-лик касбидан топаётди. Шунинг учун ҳам Носир Жу-маевни Жондор туманидаги Амир Темур номида давлат насл-чилик заводидида доимдор чўпон сифатида яхши таниша-ди. Носирнинг мустақил равишда қўй боқа бошлаганига ўн йилдан ошиб кетди. Жорий йилда 480 бош совлиқ-ларни меҳр билан парвартиш қилиб, бир ортардан икки отари яратиш иштиёқидида меҳнат қилаётди.

СУРАТДА: доимдор чўпон Н. Жумаев.

Ч. ОЛИМОВ олган сурат.

ФЕРМЕРЛАР ОТАХОНИ

Аҳмад бобо қариллик на-қофасига чиққандан сўнг бир-икки ой бекор юрди. Меҳнатга ўрганган эмасми, жуда зерикди. Бекордан худ-до безор, дейишди. Фермер бўлишга аҳд қилди. Май ойнада давлатдан 50 минг сўм қарз олди. Унда икки си-гир, 4 та тана, 8 бош қўй бор эди. Давлатдан олган пулдига бир сингир, икки та қўй олиб, моллар қаторига қўшди. Ез ойлари елб-югу-нидан сўнг 10 гектар ер олдим. Жамоа хўжалиги раҳ-барлари яхши ердан бериш-ди. Ўтган йили кузда ерига тракторини билан сифатли қилиб қайладим, 9 гектарига галла, бир гектарига ба-ҳорда маккажўхори экидим. Фермер учун хашак, ем со-тиб олиш оғирлиқ қилади. Ўзинг етиштирсанг, бошқа гап. Хўжалик раҳбарлари билан келишиб ишлаймиз. Занжирли тракторидан унумли фойдаланаман.

Ҳатто тракторини бошқа ердан хўжалик ва ташки-лотларга ижарага бериб анича-мунча фойда ҳам топа-яман. Шунинг ҳисобидан икки та ташландиқ тележяни таъмирлаб олдим. Ҳозир яна битта ҳисобдан чиқ-арилган чопиқ тракторини бутлаш ҳаракатиданман. Аҳмад бобонинг етти фар-занди, икки келини, уч не-вараси бор. Умрдоши Болбу-виш она қўли гул чеварлар-дан. Невараларига қарайди, бичиш-тиқиш ишларини ба-жаради. Кичик ўғли Аҳмад қишлоқ хўжалиги технику-мида ўқимокда. Катта ўғли Илҳом, келинлари Инобат, Нигора, қизлари Насиба ва Басбувилар фермернинг юрғанида асосий талаячид-лар. Фермер Аҳмад бобо Исроновнинг Жиззах тумани-даги Усар Ҳотамов номида жамоа хўжалигининг Ариш-ли қишлоғида ҳамма таний-ди.

О. ҲАМЗАЕВ.

ТАБИЙ ПАРВАРИШ АВЖИДА

Янгийўл районидидаги «Дўстлик» жамоа хўжалиги-нинг Исмомил Жўраев бошчиқ бригадаси аъзолари жорий йилда 40 гектар ерда дои, 42 гектар майдонга силос учун маккажўхори экишганди. Шу ку-ларда бир текис ўзиб чиққан ниҳоллар кўзини қувнатди. Бригада жамоаси беқан кишидан иборат. Май ойи бош-ларида сурункали ёққан ёмиғир маккажўхориюқорларнинг ҳам ишини қийинлаштирди. Мирзиёлов илғор техно-логия асосида экинлар парвартишини уюшқонлик билан олиб боришмапти. Бу йил ҳаво ҳарорати паст бўлиб, ерда нам кўп бў-лганлиги туғайли тупоқ қизмай, ниҳолларнинг риво-жига салбий таъсир қилапти. Ўзини кечиктирмаслик мақсадида қатор оралари тез-тез култивация қилиниб, беғона ўтлардан тозаланди. Минерал ўғитлар билан озик-лантилди. Бу юмушларни амалга оширишда Гофур Приркулов, Ҳайдар Дўсманов, Мафҳуза Абдурасулова жамоадорларига намуна бўлишаётди.

Э. ТўЛАГАНОВ.

«ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ»НИНГ «ЖОЖАТБАРБОР» ТАРҒИБОТ-ТИЖОРАТ ХИЗМАТИ МУАВОҚОТ УЧУН ТЕЛ: 33-44-43, 32-54-44, 32-56-34, 32-56-25 БУЮРТМАЛАРНИНГ ТЕЗДА АДО ЭТИЛАДИ

ХУЖЖАТ ВА ҚИММАТБАҲО БУЮМЛАРНИ ҚАЕРДА ИШОНЧЛИ САҚЛАШ МУМКИН? УЛАРНИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ЖАМҒАРМА БАН-КИНИНГ МАХСУС СЕЙФЛАРИДА САҚЛАШ ЭНГ МАҚБУЛ ВА ИШОНЧЛИДИР.

Шундай ҳолатларда Сиз қуйидаги имконият ва афзалликлардан фойдаланасиз: — қандай хужжатларни ва қанча миқдордаги қимматбаҳо буюм-ларни сақлаш учун қабул қилинганлиги сир сақланишига кафолат берилди; — қанча мuddат сақланиши Сиз томонингиздан белгиланади; — Сизнинг хоҳишингизга мувофиқ сейф бўлимасига қимматбаҳо буюмларнинг дастлабки қисмини қуйишни нотариал идора томони-дан ишонч қозони билан тасдиқланган киши томонидан амалга оши-риш мумкин.

Сақлашга қўйилган хужжатлар ва қимматбаҳо буюмларингизга ме-росхўр бўлиши ёки бўлмастидан қатъий назар бир ёхуд бир неча кишига нотариал идора томонидан тасдиқланган васиятнома қолди-ришингиз мумкин. Сейф бўлиmalarига уларнинг сифимига ва сақлаш мuddатига қў-ра шартномавий нархларга мувофиқ ижара ҳақи олинади. Ўзбекистон Республикасини Жамғарма банки.

ИХЧАМ ТРАКТОР КЕРАКМИ? МАРҲАМАТ!

Хўжалик раҳбарлари, мутахас-сислари, фермерлар! Сизларнинг энг яқин мададкорингиз ва кўмак-чингиз ҳисобланган «Тошкент тра-ктор заводи» ишлаб чиқариш бир-лашмасида янада серунум, тамо-миллашган техника воситаларини тайёрлаш йўлга қўйлаётганлиги-дан хабарингиз борми? Бирлашма-нинг изланувчан мутахассислари, сергайрат ишчилари ТТЗ-30 кўп-тармоқли тракторини ва ПТС-СХ1-2 ярим прицепини ишлаб чиқариши-ни ўзлаштириб, улардан кўплаб тайёрлаб бошладилар.

Йилдан бошлаб эса бу кўрсаткич-ни 2-3 минг донага етказиш истиқ-боли белгиланган. ТТЗ-30 трактори ва ПТС-СХ1-2 ярим прицепдан жамоа ва давлат хўжа-ликларида, ширкатлар, ижарачилар, фермерлар томонидан деҳқончиликнинг барча тармоқларида, чорвачиликда, шунингдек юк ташин ишларида кенг қўламда фойдаланиш мумкин. Янги техника воситалари ўзининг кўпгина жиҳатлари билан Сиз, азиз қишлоқ меҳнатқиларига манзуур бўл-ди деб ўйлаймиз. Хусусан, шу техника воситалари ўзининг ихчамлиги билан ажралаб туради. Бу эса томирларда, дархат ва тоқзорлар оралиғига ишлов беришда қўлайлик туғдиради. Уларнинг тезлигини соатига 1,08 километрдан 21,11 километргега алмаштириш мум-кинлиги юмушларни сифатли адо этиш-да айниқса қўл келади. Трактор дизели ҳаво билан совутилиши, прицепнинг секинлаштириш ва тўхтатиш тизими пневма-тик воситалар билан таъминланганлиги ҳам фойдаланувчиларга катта қўлайлик яратади.

Янги техника воситалари ўзи-нинг техник-иқтисодий кўрсат-кичларига кўра Сизларга яхши таниш бўлган Т-25, Т-40 ва Т28Х4МАС1 тракторлари билан рақобат қила олади. «Тошкент трактор заводи» ишлаб чиқариш бирлашмаси 1993 йилда шундай техника воситаларидан 500 дона тайёрлашни режалашти-риб, ишини янада қизитмоқда. 1994

Трактор буюртмачиларнинг хоҳишига мувофиқ зичлаб Епиладиган кабина, хавфсизлик воситалари ёки презент ён-ғич билан бўтлаб берилди.

Бундан ташқари буюрт-мага мувофиқ хўжалик ёки фермер тракторнинг орди гилдиракларига зарур бўла-диган турли шишалар билан ҳам таъминланади.

- Асосий техникавий кўрсаткичлари: Двигатель — икки цилиндрли, дизель Д-120. Фойдаланиш қуввати, кВт (от кучи) — 22+3 (30+4). Тезликлар алмаштириш имконияти, соатига кило-метр ҳисобида: — олдида (8 тезлик) — 1,08-21,1 — орқага (3 тезлик) — 4,9-14,1. Гилдираклар (мм): — олд гилдираклар — 1400; 1600; 1800. — орқа гилдираклар — 1400; 1550; 1650; 1700.

ПТС-СХ1-2 ЯРИМ ПРИЦЕП ЎЗИНИНГ КўПГИНА ЖИҲАТ-ЛАРИ БИЛАН ФОЙДАЛАНИШ-ДА ҚўЛАЙЛИКЛАР ТУҒДИРА-ДИ. ХУСУСАН УНГА ОРТИЛГАН ЮКНИ ШАРОИТДАН КЕЛИБ ЧИҚҚАН ҲОЛДА УНГ ВА ЧАП ТОМОНГА АВТОМАТИК РА-

ВИШДА АҒДРИШ МУМКИН. УШБУ ЯРИМ ПРИЦЕПДАН ВТЗ, ЛТЗ, МТЗ, ТТЗ ТРАКТОР-ЛАРИГА ТИРКАГАН ҲОЛДА БАРЧА ХИЛДАГИ ЙўЛЛАРДА ВА ДАЛА ШАРОИТИДА ФОЙ-ДАЛАНИШ МУМКИН.

Қисқача техникавий кўрсаткичлари: Ташкиладиган юк ҳаж-ми, килограмми — 2000. Тезлиги, соатига кило-метр ҳисобида — 35. Гилдираклари, мм — 1800. Шишалари — пневма-тик 9,00—16.

700142, Тошкент шаҳри, Буюк ипак йўли, 434-уй, «Тошкент трактор заводи» ишлаб чиқариш бирлашма-си. ТЕЛЕФОНЛАР: 64-05-61; 64-76-56; 64-24-35.

Ўзбекистон Республикасини маданият ишлари вазирлиги ЎЗБЕК ХОРЕОГРАФИЯ БИЛИМ ЮРТИ УҒИЛ ВА ҚИЗ БОЛАЛАРНИ

ЎҚИШГА ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

10 ёшдан «БАЛЕТ АРТИСТИ» бўлимига, 14 ёшдан «ХАЛҚ РАҚС АНСАМБЛИ АРТИСТИ» бўлимига. ҚАБУЛ 1993 ЙИЛ 1 ИЮНДАН, УЧ БУСҚИДА УТ-КАЗИЛАДИ. Шанба кунлари соат 15 дан 18 гача маслаҳатлар бе-рилади. БИЛИМ ЮРТИ ҚОШИДА ЕТОҚХОНА БОР. Манзилгоҳимиз: Педагогика кўчаси, 31-уй. Телефонлар: 56-24,36, 56-33-27. Тошкент шаҳри Яқкасарой районидида «Темп» коопера-тив тугатилди. Барча даволар эълон чиққан кундан бошлаб бир ой ичда қабул қилинади.

ХУЖАЛИКЛАР, КОРХОНАЛАР, ТАШКИЛОТЛАР ҲАМ БАРЧА ФУҚАРОЛАР ДИҚҚАТИГА! ГАЗЕТАМИЗДА СИЗ-НИНГ РЕКЛАМА, ҚУТ-ЛОВ, ТАБРИКНОМА, ОЛДИ-СОТДИ ХУСУ-СИДАГИ ЭЪЛОНЛА-РИНГИЗ ТЕЗДА БО-СИБ ЧИҚАРИЛАДИ. Манзилгоҳимиз: Тош-кент шаҳри, Ленинград кўчаси, 32-уй, 534-қона. ХАТ ЕЗИНГ, ТАШ-РИФ БУЮРИНГ, ҚУЙ-ФИРОҚ ҚИЛИНГ.

ОНА СУТИ МЕХР БУЛОҒИ

А ҳоли соғлиғини сақлаш, уни мустаҳкамлаш масаласи республика ҳукумати кўзда тутилган энг муҳим вазифалардан биридир. Президентимиз Исро Каримовнинг фармони асосида таъсис этилган «Соғлом авлод учун» ордени бу савобли ишнинг ёрқин далилидир. Соғлом авлоднинг тарбия қилиш жараёни кўп қирралидир. Унинг энг дастлабки босқичи — чақалоқни эмизиб боқибдан бошланади.

Институтимизда болани туғилган заҳотидан бошлаб, то туғруқхонадан чиқиб кетгунча, она ва бола бир хонада ётадиган хоналар ташкил қилинган. Турган гапки, улар албатта, доимо тиббиёт ходимларининг назорати остида бўладилар.

Авлод камоли — Ватан жамоли

Тажрибаларнинг кўрсатишича, она ва чақалоқнинг бир жойда бўлиши ҳар инкони ҳам фойдали экан: она кўрагида сут кўлайиб, сут таркибининг сифати яхшиланади, чақалоқ вази ҳам ошаролади ва юқумли касалликлардан ҳимоя қилиниш кучаяди. Чунки бола ёруғ дунёга келиб, кўз очган соатларда эмалдиган оғиз сутининг таркибидежда кўп миқдорда ҳимоя кўчига эга бўлган оқсиллар мавжудки, улар токсикосенити касалликлар йўлига гов бўлишига қодирдир.

Кўпгина оналар сутни камлигини, болаларига етишмаётганини баҳона қилиб гўдақни кўнрандан ажратадилар. Ҳолбуки, бунга ҳеч қандай асос йўқ. Кексалар билишади: болани қанча кўп эмизасан, сут ҳам шунчалик кўп келаяди. Бунинг унутмаслик керак. Яна айрим оналар ўз сутига зарурий озиқ етарли эмас, деб ўйлайдилар. Бу фикр ҳам тўғри эмас. Ваъанлар эса чирой нуқтанга назардан, яъни қадди — қоматини асраш учун ҳам болага кўнрак тутмайдилар. Бу қилини эса асло оқиб бўлмайди.

Она бўлишига тайёранатган ҳар бир аёл, кўнрак сутининг бола учун беқисс даражада фойдали эканлигини билиши ва боласига етарли миқдорда тўплаш учун ҳаракат қилиши лозим.

Афсуски, кўпгина аёллар, бўлажақ оналар болани эмизиб боқибдиган муҳимлиги тўғрисида маълумотлардан айбун хабардор эмаслар. Бу фақат уларнинг айблари эмас. Бундай шароитнинг вужудга келишида жавобгарлигининг бир қисми тиббиёт ходимларининг ҳам кенгаги тушади. Зеро, уларнинг аксарияти ҳозиргача ҳуқимор бўлган: «Она сутининг ўрни турли аралашма бутқалар билан тўлдириб бўлиши мумкин», деган тушунчанинг қурбони бўлиб келдилар. Шунинг учун ҳам аёллар маслаҳатгоҳлари ва туғруқхоналарда оналарни болани эмизшига тайёрлаш, эмизши усул-

лари ва сутни соғиб ташлаш қондалари, гўдақни қачондан бошлаб ва қачонгача эмизши муҳимлигини, сут камайиб кетса, уни қўлайтириш учун нималар қилишиги муаммоларга етарли даражада эътибор қилинмай келиди. Булар энди бартараф этилмоғи лозим. Аммо шундай аёллар ҳам борки, улар болаларни эмизиб катта қилиши хоҳлайдилар-у, ҳақиқатан ҳам сутлари камлиқ қилади. Бундай ҳолларда биз уларга доимо ёрдам кўрсатишга тайёрмиз.

Кўнрак сутини эмизш даври — чақалоқ ҳаётида энг муҳим босқич ҳисобланади. Тадиққотлар шунинг кўрсатдики, боланинг бу босқичдаги овқати қанчалик тўғри ва сифатли бўлса, унинг кейинги кечадиган бутун ҳаёти давомидати саломатлиги ҳам мустаҳкам бўлади. Илгари организм озиқ-моддалар билан таъминлаш жараёни фақат овқат ҳазм қилиш тизимига боғланиб тешириллар эди. Эндиликда бу жараёнинг буйрак билан ҳам чуқур алоқаси борлигини исботладик. Чунки озиқ моддаларнинг сўрилиш жараёни фақатгина ичакларда эмас, балки буйракда ҳам кечади. Шу ўринда таъкидлаб ўтмоқчимизки, овқат ҳазм қилиш аъзолари ва буйрак узоқ йиллик эволюция жараёнида она сутидеги моддаларни ўзлаштиришга мослашган. Табиий овқатга қўшимча қилиб берилдиган турли аралашмалар жингар, буйрак ва баданининг бошқа аъзолари учун оғирлик қилади, уларни зўриқтиришга, яъни касалланишига олиб келади. Ўзининг В. М. Гонтмакер ва А. Ю. Йўлдошев каби ходимларимиз билан ҳамкорликда яратилган илмий хулосаларга кўра, кўнрак сутни бола аъзоларининг ҳар жиҳатдан ривожланиши учун туғруқлиқ вазифа-сини ўтайди. Шунинг учун биз, болани жузда эрта, у ҳали туғруқ залида эканидаёқ она-сини эма бошлиқни кераклигини алоҳида таъкидлаймиз. Бунда гонт эҳтиёт бўлиш лозим, ҳолос.

Чақалоқни эмизгани эрта бошлаш зарури-лиги ҳақида ўн беш йилдан буйн ташвиқот қиламиз. Афсуски, бу ўз самарасини бермай-пти. Бу оддий тадбирнинг зарурилиги ва фойдалилиги, бундан ташқари, туғруқдан кейинги даврининг ҳам яхши ўтишига самарали таъ-сир кўрсатишини тушуниб етмаган тиббиёт муассасалари мавжуд.

Шоҳиди, республика Соғлиғини сақлаш ва-зирлиғи чақалоқларни она сuti билан боқиб аёганасини тиклаш бўйича муҳим дастур тайёрлаётгани бу борадаги тажрибаларимиз-ни оммавийлашувига мадад бўлғай.

Д. АСАДОВ,
Узбекистон Республикаси ақшерлиги ва ги-некология институтини директори,
Б. РУБИН,
институт бўлими бошлиғи, тиббиёт фаилари номзоди.
К. ЗУФАРОВ,
Тошкент Давлат 1-тиббиёт институтининг кафедре мудири, академик.

МАТМУРОДНИНГ МУРОДИ

Хонанда Матмурод Матқур-бонов асли хоразмлик. У Хон-ка туманининг «Олтин соҳил» жамоа хўжалигида баҳши оиласида таваллуд тоилган. Аллоҳ унга ўшигидан сўнмас илҳом нийлом этди. Бирор жойда санъат мактабини ту-гатмаёқ элга танилди, кўп сон-ли мухлисларга эга бўлди. Истеъдод дегани шу бўлса керак-де. У — инсоннинг қа-ноти.

Хоразмда педарибузруквори Матқурбон ота Қурбонов син-гари катта дoston айтadиган бахшилар кўп эмас. У илк сабoқни ўз отасидан олди. Матмуроднинг кўшиқчи бўлиб етишишида устоз санъаткор, раҳматлик Комилжон Отаниё-зов кўшиқларининг таъсири беқисс бўлди. Қўшиқдан-кў-шиққа ёш хонанда тобланиб, овози жиллоланиб бораверди. Суякли хонанда Урунбой Ота-жонов унга устозлик қилди. Илҳом билан авжига чиқиб, дилдан кўшиқ кўйлашни қа-

димий Жайҳун соҳилида машқ қилиб, ўрганди. Кўпчилик на-зарига тушиб, VI жаҳон ўш-лари фестивали кўнр-танло-вида иштирок этди.

У республикамизнинг Таш-кент, Сирдарё, Жиззах ва Хоразм вилоятлари пахта де-ларларида бўлиб, миришкор бободехонга ўз кўшиқларини тўхфа қилаяпти. Бир неча бор Қорқалпоғистон Республика-си chorевдорлари хузурида бў-либ, дилларни хушнуд этди. Эндиликда Матмурод мухлис-лари кун сайин кўпаймоқда. Ҳозир у пойтахтимиздеги 6-хунар-техника билим йури ашула ва рекс тўгарегининг раҳбери. Кўнлаб талабаларга устозлик қилмоқда.

Фарҳод АБДУЛЛАЕВ.

СУРАТДА: хонанда Матму-род Матқурбонов, доирча Улуғбек Бобожонов саҳнада.

Муҳаммад АМИН олган сурат.

ЖАВЗО

Жавзо 21 майдан бошланиб, 21 июнча давом этади. Бу даврда кунга 54 дақиқа қўшилади. Фаслнинг бу ойда Кўбешнинг умрига умр, тафтига аянда тафт қўшила боради. Шунга яраша тоғлардаги қорларнинг ёриши ҳам, сою дарёларда оқар сув суръати ва миқдори ҳам орта боради.

Жавзонинг хусусиятлари ҳам деҳқон ҳикматларида қамровли ва таъсирчан ифодаланган.

Чунончи:
Жавзода ёмғир ёққандан —
Илон чаён ёсини!

Одатда жавзода ҳам ёмғир кутилади. Бунинг салбий оқибати шуки, бундай ҳавода ёққан ёмғир экинларга ши-ра бўлиб тушади. Бу даврда экинлар ариқдан оққан оби ҳаёт-ла, сўғорилиб турилади. Қолаверса, экиннинг ку-шандаларидан бўлиши қатъан оқибат ҳам, деҳқоннинг ҳам тинкисини қўрилади.

Ҳа, азалдан ҳам деҳқон осонлиқни кутган эмас. Шу-нинг учун ҳам у ҳар гал кутилмаган ҳодисотларга шай туради. Бу йилги қийинчиликларни енгинида ҳам ўтган йилги тадбиркорлиги тажрибалар асқотмоқда.

Энди жавзонинг энг шарофли томонларига келсак, у: «Етти сария» ойна бўлиши билан шухратлидир. Чунон-чи, ой охириларга бориб, бугудо тарих нишади, ўрмга тушлади. Йилда кирмон ҳам шу ойда кўтарилади. Яна марварид туғу ял-ял гилос, олча дейсизми, эртани шаф-толино ўрик-олмалар дейсизми, айнан шу ойда кўз-кўз бўлиб, бозор расталарию эл дастурхонини тобора кўпроқ беафди.

Экинзорлар хусусан, гўзазорларни кечалари сўғоришу кундузлари парвариллашда айниқса, сувчиларимизю ме-ханазаторларимиз маҳоратлари ошаверади. Шу ўринда заҳматнашлар ишини мома Кўёш саховати билан тақ-қослаш мумкин:

Гўёки, қўлида лиймо-лим бир жом,
Кўёш яроқларга зар қалам тортар.
Асов бедовини қачқилаб дарё,
Водийлар кўйинга бетиним чопар.

Ҳосилни тоза йиғиб-териб олишни, омборларга жой-лаб сақлашни ва расаматни сарфлашни ҳам мушкул-лар-мушкулдир. Бунинг ҳеч ним қишлоқ аҳлидек ҳис этмайди.

Хуллас, янги бугдой нонининг бўйидан ўтар хушбўй-лик йўқ. Зотан, унда саховати офтобдай ва момозамину тупроқнинг бўйи деҳқон меҳри билан муҳажжасандир. Шу-нинг учун ҳам янги бугдой унидан ёшилган биринчи та-ндир нонининг қайноқ ҳолида қўлга олган галлакору новвойларимиз уни минг шукроналик-ла, юз-кўзаларига суртиб тановул қилишади.

Ражаб ЖУМАННІЗОВ.

СУРАТДА: эремуруснинг гуллаган пайти.

И. ПОРТНОВ олган сурат.

БИР ПИЁЛА ЧОЙ ДАВЗОДА

ДАМ ОЛИШ САҲИФАСИ

ҚУЮШҚОНДАН ЧИҚҚАН ҚОНУНЛАР

Америка Қўшма Штатларида ҳозир бир миллион бир юз эллик олтми дингдан кўпроқ қонуналар, бошқача айтганда «жило-лар» мавжуд бўлиб, улардаги баъзи банд-ларни ўқиганингизда беихтиёр кулгиниз кистайди ёки ажабланиб ака ушлайсиз.

Гал шундеки, бутун мамлакат фуқаро-лари учун мўлжалланган қонуналардан ташқари ҳар бир штат ўз қонуничилигига эга, ҳатто шаҳарлар ҳам ўз ҳудудидеги ақолига тегишли қонуналар чиқариши мум-кин. Айни шу қолат қонуничиликда кўнлаб ғалати қондаларни юзага келтирганки, «Стэнли энд пресс» нашриёти 70-йиллар-нинг охирида «Америка қонуничилигидаги беаъминликлар» деган китобини чоп қил-ган эди.

Шу китобдан айрим парчаларни эъти-борингизга ҳавола этдик.

Жанубий Дакота штати қонуничилигида 80 ёшдан ошган аёллар уйлانган йигитлар билан суҳбатга киришини маъна, қилувчи модала бўлиб, уни бузганга катта пул жа-римаси солинади.

Вайоминг штатинда кўнларни январдан апрелгача суратга олиш мумкин, лекин бунинг учун албатта ҳукумат ёзма рухсат-нома бериши керак.

Калифорния, Айдахо ва Шимолий Дак-ота штатларида қабристонларда қўш овла-ганлар жазога тортилади.

Пенсилваня штатидеги қизларга суқ би-лан қараш маън қилинган. Йигит киши бу штатда яшайдиган бирор қиз ёки аёлга кўз қисгудек бўлса, турмага тушуши ҳеч гапмас. Ҳолбуки очикчасига қилинган «савдо» учун жазо белгиланмаган.

Колумбия округида отда ўтириб белик овлаш мумкин эмас.

Кентукки штатидега эркак киши собиқ хотинининг бўвсига уйланиши маън этилади. Бошқа қонунга биноан эса ни-коҳда бўлмаган эркак ва аёл жамоат жойларидеги ўринликларда бир-бирига 15 сантиметрдаг яқин ўтиришлари мумкин эмас!

Вашингтон штатидеги Уилбор шаҳрида яқинба кунлари кўчаларда енгил-елли кўшиқлар айтиш маън қилинган. Иллиной штатидеги Сисеро шаҳрида эса яқинба кунлари кўчада... хуррек отиш мумкин эмас.

Шернхаммад ЯУЛДОШ ўғли тўплаган.

ТУРФА ОЛАМ

Анқарадаги касалхо-нлардан бирда бемор йигит ҳарорат ўлча-нидан асбобини ютиб юборди. Гап шундаки, жаҳоннинг аксарият мамлакатларида бу-лгандек Туркияда ҳам хасталанганлар ҳаро-рат ўлчанганин оғизда ушлаб туришади. Афти-дан, қурувчи бўлиб иш-лайдиган йигит бундан, умуман ҳарорат ўлча-ниги нима мақсадда иш-латилишидан беҳабар бўлган.

***

Япония деҳқончилиги, ўрмончилик ва балчиқ-лик вазирлиги мутахас-сислари 1995 йилдан бошлаб беш йил мuddат ичиде жаҳон уммолар-ридаги ақулапар сонини аниқ ҳисоб-китоб қилиш тараддуудида. Олимлар бу ишни Гиннесинг ре-кордлар китобидан жой олиш учун қилишмоқчи эмас, биринчи навбатда уларни сувда сувувичи йиртқиқлар камайиб ке-таётганини ташвишлан-тирмоқда.

Зеро, Осие мамлакат-ларида овланган ақула-лар турли соҳаларда ишлатилади. Ақула сўз-чилири Хитойда энг танқис таом ҳисоблана-ди, жингардан қиммат-баҳо балик мойи, дар-мондорилар олинади, гўшти овқатга ишлатила-ди. Сувядан елим иш-лаб чиқарилади, терси-дан ҳар хил буюмлар ясалади.

ТАБИЙ ДОРИВОРЛАРНИ ЙИГИШ

Ҳадемай доривор ўтуллар, гнёларни йиғиш палласи бошланади. Лекин бу паллада қандай иш тутиш жонлигини кўпчилик билмайди. Доривор гнёлар гамлаш пайти ишларга эътибор бериш керак! Шифобахш ўтулларнинг қачон, қай тариха йиғиш зарур!

Қуйида шу хусусда мутахассис фикри баён этилди.

Шифобахш ўсимликларнинг куртақ, пўстлоқ, берг, гул, уруғ, мева, денек, илдиз, илдизпоя, пнёз ҳамда туганаклари ҳар хил касалликларни даволашда қўлланиладиган дори-дармонларни тайёрлашда асосий хом ашё манбан ҳисобла-нади. Шу сабабли уларни териш ва тайёрлаш тартибини би-лиш муҳимдир.

Куртлар буртиш пайтида эндигина ўсиш чоғида — эрта баҳорда терилади. Куртлар ўса бошлагандан сўнг терилса дори-дармонлик хусусиятини сақламайди. Уларни жузда эҳ-тиёткорлик билан, шикастлангирмасдан йиғиштириб олиш зарур.

Пўстлоқ ўсимлигининг икки йиллик соғлом шоҳ-шаббалари-дан, энг кучли шира оқими юра бошлаган пайтида ажратиб олинади. Бу даврда пўстлоқ осонлик билан ажралишидан ташқари, биологик моддаларнинг қуввати кўп бўлган пайти-дир.

Берг ўсимлик қийоғс гуллаган пайтида терилади. Берг соғ-лом бўлиши, замбуруллар билан касалланмаган, ҳашерот емаган ҳамда тўлиқ шаклланган бўлиши керак. Ўсимлик-нинг учдан берг қисми берги териб олиниши мумкин. Берг терилган пайтда қўлни юқоридан пастга қараб ҳаракат эттириш ва бергини ўзини ёки банди дастга олиш зарур.

Гуллар гулчанлик даврининг охири ва очилиш пайтининг бошларида терилади. Бу вақтда гулларнинг гултоқ берга-ри кўп тўқилиб кетмайди, тайёрланган хом ашёни ранги де-ярли ўзгармайди, хиди сақланади.

Куритилган хом ашёга қуёш нури бевосита таъсир эт-маслиги керак. Акс ҳолда маҳсулот сифати бузилади. Хом ашё рангини бутунлай ўзгартиради, таъсир қувватини деяр-ли йўқотеди.

Ўсимликларнинг ер устки қисмлари, яъни поёси, новдаси, берглари териш мuddати гуллаш пайтига тўғри келади.

Йиғиб олинган хом ашё соя жойларда, махсус майдонча-ларда, хоналарда ва айвонларда қуритилади. Уларни айиб, кун давомида 2—3 марта ағдариб туриш, хоналарнинг эшик ҳамда ойналари очилиб шамоллатиб турилиши керак.

Хом ашёни етарли даражада қуритганин билиш учун унинг поёси эгиб кўтарилади. Поя синса, берглар бармоқ-лар орасига олиб ишқалганда майдаланса, етарли қурган ҳисобланади.

Куритилган ўсимлик хом ашёларни бир жойга тўплаб улар-нинг синиб ёки майдаланиб кетишига йўл қўймайлик лозим. Тайёр бўлган хом ашё оч ишил рангли, ўзига хос ҳидли бўлиши, намлиги 12—13 фойздан ошмаслиги керак.

Мева ва уруғлар пишиб етилмишига қараб бир неча бор такор терилади. Улар саралаб терилади.

Теришни ерталваки ҳамда кечки соатларда, ҳаво очки пайтларда ўтказиш лозим.

Тўнгулли ўсимликларни соя жойларда ёки махсус майдон-чаларда қуритилиб олинади. Сўнгра улар ячқиледи ва уруғ-лар тозалаб олинади.

Мева ва уруғлар терилганда бошқа бегона ўтларнинг ме-ва ва уруғлари аралашмаслиги, ўсимлик қолдиқлари, касал-ланган мевалар ажратиб олиниши лозим. Сўнгра махсус тай-ёрланган жойларда қуритилади.

Илдиз, илдизпоя, пнёз ва туганаклар ўсимлик уруғ ва ме-валари тўлиқ пишиб етилгандан кейин, ўсиш даврининг охи-рида тайёрланади. Баъзилари эрта баҳорда ўсимлик веге-тациyasi бошланишидан олдин қазиб олинади.

Қазиб олинган илдиз, илдизпоя ва туганаклар тупроқдан ажратилади ҳамда саватчаларга солиб оқар сувда ювлади. Бунда чирган, курт еган, нозик ҳамда ингичка илдизлар ва бошқа ўсимликларнинг турли қолдиқлари олиб ташланади.

Қ. ҲОЖИМАТОВ, дорихунос.

Бош муҳаррир Н. ЕҚУБОВ.

Рўзнома таҳрир ҳайъати: Н. ҚАЮМОВ, М. ИСЛОМОВ, М. МИРЗАЕВ, Х. РАҲМАТИЛЛАЕВ, М. ҚАЮМОВ (бош муҳар-рир ўринбосари), С. САЙДАЛИЕВ (бош муҳаррир ўринбоса-ри), О. ГОФУРОВ (масъул котиб), И. ОРМҲОЖОНОВ, К. РИХ-СНЕВ, Э. ИБРОҲИМОВ, Р. БОСОМУХАМЕДОВ.

МУАССИСЛАР: Узбекистон Республика-сини Қишлоқ хўжалиғи вазирлиғи, «Уз-плодоовощвинпром» концерни, Узбе-кистон Республикаси Адлия вазирлиғи, «Қишлоқ ҳақиқати» журналистлари жа-моаси.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700083, ТОШКЕНТ, ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР, Муҳаррир ўринбосарлари — 33-44-43, 33-16-27. Масъул котиб—33-09-93, Масъул котиб ўринбосарлари— 32-56-25. Деҳқончилик бўлими — 32-54-35, 32-54-51, 33-09-93. Қайта ишлаш сановати бўлими — 32-56-31. Иجتимоий ҳаёт бўлими — 32-56-34. Чорвачилик бўлими — 32-56-22. Мелниорация ва қишлоқ қурилиши бўлими — 32-56-33. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими — 32-56-36, 33-09-93. Ахборот ва спорт бўлими — 32-54-54. Шикоят, хат ва маълумий органлар бўлими — 32-54-49, 32-54-52. Беатини бўлими — 32-58-79.